

Tampereen kaupunki
PL 487
33101 TAMPERE

Lausuntopyyntöne 25.8.2020

Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunto Tampereen asemakeskuksen ympäristön kulttuuriympäristöselvityksistä sekä alustavasta vaikutusten arvioinnista

Tampereen kaupunki pyytää Pirkanmaan ELY-keskukselta lausuntoa asemakeskuksen ympäristön kulttuuriympäristöselvityksistä sekä alustavasta vaikutusten arvioinnista. Lausuttavan aineistoon lukeutuvat seuraavat selvitykset: *Tampereen rautatieasema, henkilöratapiha, eteläinen veturitalli ja Viinikanojan silta, rakennushistoriaselvitys*, Vahanen Rakennusfysiikka Oy ja Innovarch Oy, 2020; *Tampereen asemapuisto, ympäristöhistoriallinen selvitys*, Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy, 2020; *Tampereen asemakeskus, kaupunkikuva- ja kulttuuriympäristöselvitys sekä alustava vaikutusten arviointi*, WSP Finland Oy, 2020. Pirkanmaan ELY-keskus on tutustunut aineistoihin ja antaa niistä seuraavan lausunnon.

Tampereen rautatieasema, henkilöratapiha, eteläinen veturitalli ja Viinikanojan silta, rakennushistoriaselvitys

Rakennushistoriaselvitys on laadittu huolellisesti ja kattavasti. Siinä kuvataan alueen kulttuuriympäristön nykytila sekä historiallisia kehityskulkuja, jotka ovat johtaneet kulttuuriympäristön ja sen arvojen muotoutumiseen. Työssä on käytetty laajaa arkistoaineistoa sekä tehty runsaasti havaintoja paikan päällä kohteessa. Selvityksessä on arvioitu kohteen arvoja ja muutoksensietoa.

Selvityksessä on todettu rautatieaseman keskeisiksi piirteiksi rakennuskokonaisuuden komea länsijulkisivu ja aseman torni Hämeenkadun pääteaiheena ja kaupunkikuvaa hallitsevana elementtinä. Lisäksi on todettu keskeiseksi säilyneeksi piirteeksi ratapihan avoimuus sekä asemarakennuksen ja eteläisen veturitallin välinen toiminnallisesti ymmärrettävä näkemäyhteys. Myös laiturien katoksilla on todettu huomattavaa arvoa. Selvityksessä on tuotu esille kohteiden suojeluarvon kannalta oleellisina piirteinä myös tiettyjä arkkitehtonisia elementtejä niin ulko- kuin sisätiloissa. Erikseen on syytä mainita asemarakennuksen kokonaisuuteen oleellisesti liittyvä pohjoispään huoltorakennus, jonka huomioimisesta on selvityksessä vähintäänkin epäsuorasti kannettu huolta. ELY-keskus yhtyy esitettyyn näkemykseen ja muistuttaa huoltorakennuksen oleellisesta roolista asemarakennuksen, erityisesti sen läntisen julkisivun osana huolimatta siitä, että eräiden muutosten vuoksi

liittyminen kokonaisuuden muuhun osaan ei enää ole täysin alkuperäisen mukainen.

Rakennushistoriaselvityksen perusteella on mahdollista johdonmukaisesti muodostaa kohteen asemakaavoitustyön rakennussuojelutavoitteet. ELY-keskus pitää selvitystä asemakaavoituksen taustaselvitykseksi hyvin soveltuvana.

Tampereen asemapuisto, ympäristöhistoriallinen selvitys

Asemapuiston ympäristöhistoriallinen selvitys on kattava käsitellen kiinteästi asemarakennukseen liittyvän puiston ominaispiirteitä ja arvoja sekä niiden muodostumishistoriaa. Selvityksen perusteella on mahdollista johtaa puiston ja asema-aukion asemakaavallisen suunnittelun tavoitteita ja suojelutavoitteita. ELY-keskus toteaa selvityksen soveltuvan hyvin asemakaavan taustaselvitykseksi.

Tampereen asemakeskus, kaupunkikuva- ja kulttuuriympäristöselvitys sekä alustava vaikutusten arviointi

Raportissa on tutkittu suunnitellun rakentamisen vaikutuksia suunnittelualueen ja lähiympäristön kulttuuriympäristöön sekä laajemminkin kaupunkikuvaan. Selvityksen pääpaino on kaupunkikuvallisten näkymien tarkastelussa. Näkymäkuvasovitteiden avulla on ansiokkaasti tarkasteltu suuri määrä eri suunnista avautuvia kaukonäkymiä, joissa on huomioitu kaikki lähiympäristön valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Sen sijaan arvokkaita maisema-alueita ei raportissa ole erikseen mainittu, vaikka näkymätarkasteluja on ulotettu valtakunnallisesti arvokkaiksi esitettyjen ja/tai maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden Pispalanharju-Pyynikki ja Kalevanharju vaikutuspiiristä. Maisema-alueet ja rakentamisen vaikutukset niihin tuleekin erikseen huomioida selvityksessä.

Selvityksen laajassa näkymätarkastelussa voidaan puutteena havaita lisäksi seuraavaa. Aineistossa ei ole esitetty sellaista näkymää, jossa Tampereen tuomiokirkko olisi nähtävissä asemakeskuksen uusi rakentaminen taustanaan. Uusi näkymätarkastelu tulisi näin ollen tehdä tuomiokirkon luoteispuolelta. Ongelmallisena voidaan pitää myös lähinäkymien tarkastelua ainoastaan visualisointikuvien avulla. Näkymät on esitetty eri tavalla kuin kaukonäkymissä, mikä sinänsä on ymmärrettävää havaittavissa olevien detaljien määrä ja tarkkuus huomioon ottaen. Visualisointikuvia ei kuitenkaan voi pitää vaikutusten arvioinnin kannalta uskottavina saati neutraaleina, mikä hyvin ilmenee esimerkiksi raportin kuvassa 80. Visualisointikuva on itsessään kaunis ja taiteellisesti vaikuttava, mutta siitä ei voi edes täysin hahmottaa, mitä kuvassa näkyy. Rakennukset on esitetty keveinä ja miltei läpikuultavina, valaistusolosuhde on valkoisena hohtavassa hämyisyydessään epätodellinen. Tässä ilmenee myös yksi selvityksen suurimmista puutteista, asemarakennuksen komeaan ja kaupunkikuvallisesti äärimmäisen arvokkaaseen länsijulkisivuun kohdistuvien muutosten ja vaikutusten puutteellinen käsittely.

14.10.2020

Raportin tekstissä on varsin laajasti ja asiaa kiertelemättä tuotu esille erittäin mittavan uuden rakentamisen aiheuttamia muutoksia kaupunkikuvalle ja kulttuuriympäristöille. Useassa kohdin on kuitenkin havaittavissa sellaisia ilmaisutapoja, jotka ovat vaikutusten arviointiin vieraita, ja jotka heikentävät arvioinnin objektiivisuutta. Esimerkiksi alueen mittavaa rakentamista ja sen seurauksena tapahtuvaa muutosta pidetään kehityksenä, joka väistämättä johtaa kulttuuriympäristöjen muutoksiin. Tällaisin tavoin ilmaistuna kehitys nähdään aina positiivisena muutoksena, johon muiden arvojen on väistämättä sopeuduttava. Tällaisesta lähtökohdasta nähtynä selittyy myös raportin painottuminen lähinnä jatkossa tapahtuvan suunnittelun laadun korostamiseen sen sijaan, että tosiasiallisesti arvioitaisiin esitetyn rakentamisen haitallisia vaikutuksia.

Selvityksessä arvioidaan vaikutuksia myös sellaisista näkökulmista, jotka eivät suoranaisesti ole kaupunkikuva- tai kulttuuriympäristökysymyksiä. Monessa kohden haitallisten kulttuuriympäristövaikutusten vastapainoksi esitetään positiivisia vaikutuksia mm. kaupungin imagoon sekä kaupunkitilan elävöittämiseen.

Raportin lopussa oleva vaikutusten arviointia kiteyttävä taulukko ympäristön RKY-kohteista on esitystavaltaan selkeä ja havainnollinen. Taulukossa on kuvattu RKY-kohteet ja niiden status, kohteiden ominaisuudet ja arvot neljässä kategoriassa, kohteiden muutoksensietokyky perusteluineen sekä ohjeita suunnittelussa huomioitavaksi. ELY-keskus huomauttaa kahdesta seikasta taulukossa. Tuomiokirkon muutoksensieto on arvioitu hyväksi, mikäli muutokset tapahtuvat riittävän etäällä kohteesta. Arvioinnissa on ajateltu kirkkoa tarkasteltavan lähinnä suhteessa kirkkopuistoon ja viereisiin rakennuksiin, ja että riittävä suojaetäisyys kohteelle olisi kahden korttelin laajuinen. Tuomiokirkon rooli kaupunkikuvassa ja rakennetussa ympäristössä on kuitenkin suurempi kuin taulukossa esitetty. Kohteen muutoksensietokyky suhteessa esitettyyn rakentamiseen on syytä arvioida hyvää heikommaksi, korkeintaan kohtuulliseksi. Hämeenkadun, Keskustorin ja Hämeensillan RKY-alueen osalta muutoksensietokyky on aivan oikein arvioitu rajalliseksi. Aseman tornin merkitys Hämeenkadun pääteaiheena on keskeinen, mikä on arvioinnissa tunnistettu. Maininta tornin nykyisen aseman säilyttämisen haastavuudesta on kuitenkin vaikeatulkintainen. Ilmeisesti tällä tarkoitetaan sitä, että aseman tornin keskeinen merkitys voi ympäristön muutosten myötä helposti kärsiä tai jopa hävitä. ELY-keskus katsoo, että aseman tornin rooliin Hämeenkadun näkemäpäänteenä on kiinnitettävä erityisen suurta huomiota.

Yhteenvetona selvityksestä voidaan todeta, että vaikka siinä tuodaankin esille mittavan rakentamisen haitalliset vaikutukset alueen ja sen ympäristön kulttuuriympäristöille, nämä vaikutukset jätetään kulttuuriympäristön kannalta toisarvoisten, positiivisiksi katsottujen muutosten, kuten kaupunkitilan elävöitymisen varjoon. Haitalliset, osin peruuttamattomat vaikutukset RKY-alueisiin jätetään yksittäisten mainintojen varaan sen enempää niitä arvioimatta. Varsinaisia kulttuuriympäristövaikutuksia ei näin ollen ole kokonaisuutena tuotu

14.10.2020

riittävästi esille, eikä raportti nyky muodossaan vastaa maankäyttö- ja rakennuslaissa kaavan vaikutusten arvioinnille asetettuja vaatimuksia. ELY-keskus toteaa, että asemakaavoitusta varten on selvitystä ja vaikutusten arviointia merkittävästi parannettava.

Lopuksi

ELY-keskus toteaa, että asemarakennuksen, henkilöratapihan ja veturitallin rakennushistoriaselvitys sekä asemapuiston ympäristöhistoriallinen selvitys ovat asemakaavan taustaselvityksiksi hyvin soveltuvia ja riittäviä. Sen sijaan alustavan vaikutusarvioinnin sisältävää kulttuuriympäristö- ja kaupunkikuvaselvitystä on merkittävästi kehitettävä edellä tässä lausunnossa esitetyt seikat huomioiden. Selvitys ei nykyisessä muodossaan ja yleissuunnitelmaan perustuvana ole riittävä asemakaavaratkaisun perusteeksi, eikä asemakaavan kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten arviointia voida rakentaa suoraan esitetyn alustavan arvioinnin pohjalle.

ELY-keskus on laadittujen selvitysten perusteella ja oman arvionsa pohjalta päätenyt seuraaviin näkemyksiin alueen keskeisten kulttuuriympäristöpiirteiden huomioimisessa. Asemakaavasuunnittelussa on erityisen tärkeää huomioida asemarakennuksen läntisen julkisivun säilyminen mahdollisimman alkuperäisenä, mukaan lukien pohjoispään huoltorakennus, ja asemarakennuksen tulee säilyttää dominantti asemansa kaupunkitilassa. Asemarakennuksen länsipuolella on tärkeää säilyttää avointa tilaa vähintään nykyisessä määrin. Aseman tornin merkitys Hämeenkadun pääteaiheena on myös tarkoin huomioitava. Toiminnallisesti ymmärrettävä tilallinen näkemäyhteys henkilöratapihaan liittyvien rakennusten, erityisesti asemarakennuksen ja eteläisen veturitallin välillä tulee huomioida ja henkilöratapihan merkitystä avoimena tilana kaupunkirakenteessa tulee vaalia. Eteläinen veturitalli tulisi säilyttää erilliseksi ymmärrettävänä rakennuksena vaalien mahdollisuuksien mukaan sen alkuperäisiä piirteitä.

Lopuksi ELY-keskus muistuttaa vielä MRL:n mukaisesta suunnittelujärjestelmästä. Yleiskaava tulee huomioida ohjeena asemakaavaa laadittaessa, eikä yleissuunnitelmalla ole ohjaavaa roolia asemakaavaan nähden. Yleissuunnitelma tai siihen liittyvät vaikutusarvioinnit eivät myöskään voi korvata asemakaavaa laadittaessa tehtäviä kattavia vaikutusarviointeja ja riittäviä vaihtoehtojen tarkasteluja.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Ilari Rasimus ja ratkaissut ylitarkastaja Esa Hoffren.

Jakelu

Tampereen kaupunki (kirjaamo@tampere.fi)

Tiedoksi

Pirkanmaan liitto
Pirkanmaan maakuntamuseo

Lausunto

5 (5)

14.10.2020

PIRELY/4762/2016

Tämä asiakirja PIRELY/4762/2016 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PIRELY/4762/2016 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Hoffren Esa 16.10.2020 13:02

Esittelijä Rasimus Ilari 16.10.2020 12:00